

TRŽNI PREIZKUS: POVZETKI ZAVEZ – UNP jeklenke

Javna agencija Republike Slovenije za varstvo konkurence, Dunajska cesta 58, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju Agencija), je 7. 9. 2020 izdala sklep, s katerim je uvedla postopek ugotavljanja kršitve 6. člena ZPOmK-1 (Uradni list RS, št. 36/08, 40/09, 26/11, 87/11, 57/12, 39/13 Odl. US, 33/14, 76/15 in 23/17; v nadaljevanju: ZPOmK-1) in 101. člena Pogodbe o delovanju Evropske Unije (Uradni list EU C 325, 26. 10. 2012, v nadaljevanju: PDEU) proti podjetjem Butan plin družba za distribucijo plina, d.d., Ljubljana, Verovškova ulica 64A, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: Butan plin), INA Slovenija, trgovina s tekočim naftnim plinom in naftnimi derivati, d.o.o., Kotnikova ulica 5, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: INA Slovenija), Istrabenz plini, plini in plinske tehnologije, d.o.o., Bertoki, Sermin 8A, 6000 Koper – Capodistria (v nadaljevanju: Istrabenz plini), in Plinarna Maribor družba za proizvodnjo, distribucijo energentov, trgovino in storitve d.o.o., Plinarniška ulica 9, 2000 Maribor (v nadaljevanju: Plinarna Maribor), na trgu jeklenk utekočinjenega naftnega plina (v nadaljevanju: UNP jeklenka). Izkazana je bila namreč verjetnost, da so navedena podjetja kršila 6. člen ZPOmK-1 in 101. člen PDEU, in sicer tako, da so se medsebojno dogovorila, da ne bodo prevzemala UNP jeklenk, nad katerimi imajo lastninsko pravico druga izmed navedenih podjetij, oziroma so prepovedala prevzem lastniških jeklenk UNP drugo od drugega, in naj bi se takšnih dogovorov oziroma prepovedi tudi držala s ciljem, da bi si med seboj razdelila trg jeklenk z UNP, kar naj bi predstavljalo omejevalni sporazum oziroma usklajeno ravnanje, katerega cilj je preprečevanje, oviranje ali izkrivljanje konkurence v Republiki Sloveniji in na znatnem delu notranjega trga Evropske unije, kar bi lahko prizadelo trgovino med državami članicami Evropske unije (<http://www.varstvo-konkurence.si/ostali-dokumenti/arhiv-sklepov/sklep-131/>).

Stranke postopka so v teku postopka pred Agencijo slednji pravočasno (še pred izdajo povzetka relevantnih dejstev) predložile predloge zavez skladno z 39. členom ZPOmK-1, s katerimi se po njihovem mnenju odpravlja stanje, iz katerega izhaja verjetnost kršitve 6. člena ZPOmK-1 in 101. člena PDEU. Agencija se je glede predlaganih zavez odločila izvesti tržni preizkus z namenom pridobiti odziv javnosti na besedilo predlaganih zavez, pri tem pa Agencija poudarja, da so predlagane zaveze še predmet usklajevanja in bodo po pridobitvi odziva javnosti predložene v nadaljnjo obravnavo. Agencija tako objavlja združene povzetke predlogov zavez in njihovih obrazložitev, v skladu s predlogi strank postopka, na način, da je razvidna skupna vsebina vseh predloženih zavez.

I. Uporabljeni izrazi

- UNP – utekočinjen naftni plin;
- UNP jeklenka – jeklenke primerne za shranjevanje, transport in prodajo UNP;
- Lastniška jeklenka – UNP jeklenka zelene, rumene ali modre barve v lasti Butan plina, Plinarne Maribor ali Istrabenz Plina oziroma INE Slovenija;
- Nelastniška jeklenka – UNP jeklenka oranžne barve, katere lastnik je končni uporabnik;
- Končni uporabnik – fizična ali pravna oseba, ki kupuje UNP jeklenke za lastne namene oziroma namene izven njegove pridobitne dejavnosti;
- Kavcija – znesek, ki ga končni uporabnik vplača ob prvem nakupu UNP jeklenke za uporabo lastniške jeklenke;
- Kavcijsko potrdilo – potrdilo, ki ga prejme končni uporabnik ob vplačilu kavcije;
- Pooblaščen prodajalec – pravna ali fizična oseba, ki prodaja UNP jeklenke in ni stranka tega postopka;
- Nepoškodovana UNP jeklenka – UNP jeklenka brez vidnih poškodb.

II. Vsebina predlaganih zavez:

1. Tri stranke postopka se zavezujejo, da bodo ob vračilu prazne, nepoškodovane lastniške jeklenke na njihovih poslovnih enotah oziroma z uporabo lastne dostavne službe končnim uporabnikom vrnile kavcijo v znesku najmanj 10 EUR, razen če končni uporabnik s predložitvijo ustreznega kavcijskega potrdila dokaže vplačilo višjega zneska kavcije. Ena od strank postopka pri tem izvzema vračila v količinah, ki presegajo običajne količine UNP jeklenk za gospodinjstva, in pa UNP jeklenke, na katerih je rok za njihov preizkus, razviden iz žiga na strankini UNP jeklenki, pretekel za več kot eno (1) leto;
2. Dve stranki postopka se zavezujeta znižati znesek kavcije na 10 EUR;
3. Dve stranki postopka se zavezujeta k prizadevanju, da bosta s pooblaščenimi prodajalci UNP jeklenk poskušali skleniti dogovor, v skladu s katerim bo vračilo pod pogoji, opisanimi v točki 1., mogoče tudi pri pooblaščenih prodajalcih. Kot prizadevanje stranki postopka smatrata predlog podpisa ustreznega aneksa k obstoječi pogodbi pooblaščenemu prodajalcu, ne glede na to, če ga slednji sprejme ali ne;
4. Stranka postopka se zavezuje, da lahko model vračila, opisan v točki 1., spremeni tako, da spremeni pogodbe s pooblaščenimi prodajalci na način, da je vračilo pod navedenimi pogoji možno tudi pri njih;
5. Stranka postopka se zavezuje, da si bo prizadevala pri pooblaščenih prodajalcih uvesti oziroma doseči uvedbo sistema, v katerem bi lahko končni uporabniki pri njih unovčili kavcijske kupone, ki so jih prejeli ob prvem nakupu UNP v lastniški jeklenki;
6. Dve stranki postopka se zavezujeta, da bosta vzpostavili sistem dostave na dom, v skladu s katerim bo končnemu uporabniku omogočeno vračilo lastniške jeklenke ter vračilo vplačane kavcije, najkasneje v roku 15 delovnih dni od dneva prejema naročila storitve, pod pogojem, da je naročeno vračilo na rednem dostavnem območju. Seznam rednih dostavnih območji bo objavljen in redno ažuriran na spletni strani posamezne od strank postopka;
7. Stranka postopka se v primeru izpolnjevanja točke 4. zavezuje vzpostaviti sistem dostave na dom, v skladu s katerim bo končnemu uporabniku, katerega gospodinjstvo je oddaljeno več kot 25km (merjeno po najkrajši razdalji po javni cesti, določeni s pomočjo storitve Google Maps) od najbližjega prodajnega mesta, ki ponuja možnost vračila z vrnitvijo kavcije, omogočen brezplačen prevzem lastniške jeklenke;
8. Dve stranki postopka se zavezujeta končne uporabnike obveščati o pogojih in načinih vračila lastniških jeklenk, pogojih vračila kavcije, lokacijah prodajnih mest, kjer so mogoče menjave in vračila, možnosti dostave in vračil na dom, na svojih spletnih straneh, prodajni mestih, preko klicnih centrov ter s posredovanjem primerne gradiva tudi pri pooblaščenih prodajalcih, na njihovih prodajnih mestih;

9. Tri stranke postopka se zavezujejo ustrezno spremeniti oziroma prilagoditi splošne pogoje poslovanja tako, da bodo usklajeni s predmetnimi zavezami.

III. Trajanje zavez in nadzor nad izpolnjevanjem zavez

Tri stranke postopka predlagajo, da trajajo zaveze tri (3) leta.

Ena stranka postopka se zavezuje, da bo Agenciji predložila letna poročila o izvajanju zavez v roku enega (1) mesca po izteku vsakega leta trajanja zavez.

Dve stranki postopka se zavezujeta, da bosta v roku šest (6) mesecev od vročitve odločbe o izpolnitvi zavez Agenciji predložili poročilo o izpolnitvi zavez, nato pa enkrat letno, vsako koledarsko leto v času trajanja zavez, do 31. 3.

Obrazložitev

Stranke postopka so ponudniki lastniških jeklenk UNP v Republiki Sloveniji. Sistem lastniških jeklenk je v Republiki Sloveniji urejen tako, da ponudniki, kot npr. stranke postopka, ostanejo lastniki jeklenk, prodajajo pa le UNP. Takšen sistem je v Republiki Sloveniji v veljavi dobrih 15 let. Trg prodaje jeklenk UNP se je na ozemlju Republike Slovenije začel razvijati v 60 letih prejšnjega stoletja. Končnim kupcem so UNP v jeklenkah prodajali večinoma prodajalci, ki so se ob svoji primarni dejavnosti trgovine na drobno ukvarjali še s prodajo UNP v jeklenkah. Kupec je ob prvem nakupu poleg UNP kupil tudi oranžno jeklenko in postal njen lastnik. Kasneje je kupec pri prodajalcu UNP vsakokrat zamenjal prazno jeklenko za istovrstno polno jeklenko. Tako je po prvem nakupu vsakič plačal le napolnjeni UNP. Za lastnika jeklenke je veljal prinosnik, pri čemer mu ni bilo treba dokazovati, na kakšni pravni podlagi ima jeklenko v posesti. Posamezno jeklenko je lahko prevzelo, napolnilo in prodalo katerokoli podjetje, ki se je ukvarjalo z dejavnostjo polnjenja in distribucije UNP. Oranžne jeklenke so bile med seboj zamenljive, če niso bile poškodovane in so bile tehnično brezhibne.

Leta 2007 je podjetje Butan plina od strank postopka na trgu prodaje UNP v jeklenkah prva uvedla nov prodajni pristop z jeklenkami, ki so last podjetja in tako predstavljajo osnovna sredstva podjetja. Takšne t.i. lastniške jeklenke podjetje ob plačilu kavcije izroči kupcu v brezplačno uporabo. Kupec ob novem nakupu UNP vrne prazno lastniško jeklenko podjetju in prevzame drugo jeklenko, ki je že napolnjena z UNP, in sicer brez plačila dodatne kavcije. V kolikor kupec vrne prazno jeklenko brez nakupa novega UNP, mu podjetje vrne vplačano kavcijo, vendar le, če kupec vrne prazno jeklenko na točno določenih prodajnih mestih. Kmalu so temu režimu sledila tudi ostala podjetja (tudi vse preostale stranke postopka), ki so tudi sama začela na trg uvajati svoje lastniške jeklenke in jih s prepovedmi polnjenja in prevzemanja s strani drugih podjetij naredila za nezamenljive z jeklenkami drugih podjetij, ki polnijo UNP.

Agencija je na opisanem trgu zaznala okoliščine, ki izkazujejo verjetnost domnevne kršitve, in 7. 9. 2020 uvedla postopek ugotavljanja kršitve 6. člena ZPOMK-1 oziroma 101. člena PDEU proti strankam predmetnega postopka. Še pred izdajo povzetka relevantnih dejstev je Agencija od strank postopka prejela predloge zavez, skladno z 39. členom ZPOMK-1. Zaveze po mnenju strank postopka odpravljajo

stanje, iz katerega izhaja verjetnost predmetne kršitve na trgu jeklenk UNP in se nanašajo predvsem na izboljšanje možnosti končnih uporabnikov glede vračil oziroma menjav jeklenk in s tem povezanim plačilom oziroma vračilom kavcije pri vsaki od strank postopka.

Uvodoma so v predlogih zavez predstavljeni izrazi, uporabljeni v zavezah, kjer UNP pomeni utekočinjen naftni plin; UNP jeklenka pomeni jeklenko primerne za shranjevanje, transport in prodajo UNP; lastniška jeklenka pomeni UNP jeklenka zelene, rumene ali modre barve, v lasti Butan plina, Plinarne Maribor ali Istrabenz Plina oziroma INA Slovenija; nelastniška jeklenka pomeni UNP jeklenko oranžne barve, katere lastnik je končni uporabnik; končni uporabniki pomeni fizično ali pravno osebo, ki kupuje UNP v jeklenkah za lastne namene oziroma namene izven njegove pridobitne dejavnosti; kavcija pomeni znesek, ki ga končni uporabnik vplača ob prvem nakupu UNP v lastniški jeklenki za uporabo lastniške jeklenke; kavcijsko potrdilo pomeni potrdilo, ki ga prejme končni uporabnik ob vplačilu kavcije; pooblaščen prodajalec pomeni pravno ali fizično osebo, ki prodaja UNP v lastniški jeklenki in ni stranka tega postopka.

Tri stranke postopka se nato zavezujejo, da bodo ob vrnitvi prazne, nepoškodovane lastniške jeklenke na lastnih prodajnih mestih oziroma preko lastnih dostavnih služb omogočila končnim uporabnikom vrnitev kavcije v višini najmanj 10 EUR, pri čemer pa bo končnemu uporabniku, ki predloži kavcijsko potrdilo o višjem vplačanem znesku, izplačan ta znesek. Ena izmed strank iz te ureditve izvzema vračila v količinah, ki presegajo običajne količine UNP jeklenk za gospodinjstva, in pa jeklenke, na katerih je rok za preizkus jeklenke, razviden iz žiga na njihovi lastniški jeklenki, pretekel za več kot eno (1) leto. Dve stranki se zavezujeta znižati znesek kavcije na 10 EUR.

Nadalje se dve stranki zavezujeta k prizadevanju, da bosta s pooblaščenimi prodajalci UNP v lastniški jeklenki poskušali skleniti dogovor, v skladu s katerim bo vračilo pod enakimi pogoji kot pri podjetjih samih mogoče tudi pri pooblaščenih prodajalcih. Kot izpolnitev predlagane zaveze, ki po svoji naravi predstavlja obveznost prizadevanja, stranki smatrata že podajo predloga ustreznega aneksa k obstoječi pogodbi pooblaščenemu prodajalcu, ne glede na to, če ga slednji sprejme ali ne.

Ena stranka se zavezuje, da lahko kot alternativo modelu vračila na lastnih prodajnih mestih spremeni pogodbe s pooblaščenimi prodajalci na način, da je vračilo pod navedenimi pogoji možno tudi pri njih.

Ena stranka se zavezuje, da si bo prizadevala pri pooblaščenih prodajalcih uvesti oziroma doseči sistem, v katerem bi lahko končni uporabniki pri njih unovčili kavcijske kupone, ki so jih prejeli ob prvem nakupu UNP v lastniški jeklenki. Stranka se v tem primeru zavezuje vzpostaviti sistem dostave na dom, v skladu s katerim bo končnemu uporabniku, katerega gospodinjstvo je oddaljeno več kot 25km (merjeno po najkrajši razdalji po javni cesti, določeni s pomočjo storitve Google Maps) od najbližjega prodajnega mesta, ki ponuja možnost vračila z vrnitvijo kavcije, omogočen brezplačen prevzem.

Dve stranki se zavezujeta, da bosta vzpostavili sistem dostave na dom, v skladu s katerim bo končnemu uporabniku omogočeno vračilo lastniške jeklenke ter vračilo vplačane kavcije najkasneje v roku 15 delovnih dni od dneva prejema naročila storitve, pod pogojem, da je naročeno vračilo na rednem dostavnem območju. Seznam rednih dostavnih območji bo objavljen in redno ažuriran na spletni strani strank.

Dve stranki se nadalje zavezujeta končne uporabnike obveščati o pogojih in načinih vračila lastniških jeklenk, pogojih vračila kavcije, lokacijah prodajnih mest, kjer so mogoče menjave in vračila, možnosti

dostave in vračil na dom, na svojih spletnih straneh, prodajnih mestih, preko klicnih centrov ter s posredovanjem primerne gradiva tudi na prodajnih mestih pooblaščenih prodajalcev.

Tri stranke se zavezujejo ustrezno spremeniti oziroma prilagoditi še splošne pogoje poslovanja tako, da bodo usklajeni s predmetnimi zavezami.

Tri stranke so predlagale, da trajajo zaveze tri leta, pri čemer je začetek veljavnosti zavez vezan na vročitev odločbe Agencije o zavezah. Tri stranke so tudi predlagale sisteme nadzora oziroma poročanja o izpolnjevanju zavez, in sicer vsakoletno, dve stranki pa tudi poročilo v 6 mescih po začetku veljavnosti zavez, in sicer glede vzpostavitve modelov oziroma mehanizmov, predlaganih v predmetnih zavezah.

Stranke postopka s predlogi zavez tako naslavlajo predvsem pomisleke Agencije v zvezi s kavcijskim sistemom, zlasti glede ureditve kavcijskih potrdil in povezanih vračil vplačanih kavcij. Predlagane zaveze širijo možnosti končnih uporabnikov za menjavo in vračilo lastniških jeklenk, hkrati pa tudi uvajajo bolj fleksibilen pristop glede vračanja vplačanih kavcij. Končnemu uporabniku namreč ne preti več tveganje, da bo ob vračilu sicer nepoškodovane lastniške jeklenke, a brez predložitve kavcijskega potrdila, izgubil celotno kavcijo. V naravi stvari je, da se kavcijski listi s časoma izgubijo, založijo, uničijo, ipd., kar je končnim uporabnikom omejevalo možnosti vrnitve prazne lastniške jeklenke na način, da je dobil vrnjeno kavcijo, s predlogom zavez pa naj bi se te možnosti zopet povečale.